

D. Zamfirescu, în comunicarea intitulată *Învățăturile lui Neagoe Basarab—Problema autenticității*, a observat contrazicerea între partea religioasă și cea politică a *Învățăturilor* și a recurs la altă explicație decât aceea a interpolațiilor. Pentru D. Zamfirescu *Învățăturile* sînt scrise nu direct de domn, ci de un călugăr în slujba lui, care însă adaugă și prelucrează. Neagoe dictează paragrafele care-i aparțin, dar după dictare călugărul adaugă alte pasaje de la sine: « Numai după ce domnul termină de dictat paragrafele laice, călugărul adaugă pe cele religioase, prelucrînd izvoarele bizantino-slave » (p. 24). « Colaboratorul literar al lui Neagoe Basarab, evident un călugăr » (p. 23). « În aceste condițiuni era firesc să vedem pe reprezentantul bisericii nescăpînd nici o ocazie de a consolida pozițiile instituției sale și a-și lărgi influența cu ocazia alcătuirii unei asemenea scrieri ». În schimbul sprijinului acordat de biserică, « Neagoe a acceptat la rîndu-i să devină purtătorul de cuvînt al ideologiei ascetico-religioase » (p. 24).

Mărturisim că socotim mai plauzibilă, ca o ipoteză deocamdată nedovedită, ideea existenței unor oarecari interpolații în textul *Învățăturilor*, decât aceea a unor dictări ale domnului, urmate de pasaje care contrazic cele spuse de domn, datorite tot slugii bisericești căreia i se dictează. Îndată ce domnul încetează cuvîntul său și întoarce capul, călugărul secretar adaugă alt text, care-i aparține, și, pe față sau pe ascuns, contrazice textul dictat. Căci problema centrală a spiritului *Învățăturilor* nu este îmbinarea spiritului religios cu cel politic, ci, contrazicerea totală, de neîmpăcat, între exercițiul puterii lumești și propovăduirea retragerii din lume, între doctrina politică a domniei și ascetism. Un stăpînitor feudal poate colabora cu biserica, dar nu poate aplica pentru persoana lui principiul ascetismului, care-l duce în chip logic la abdicare. Nu putem admite colaborarea lui Neagoe cu un călugăr, pentru că aceasta nu este o colaborare, ci o juxtapunere de teze opuse: sau ești domn sau ești călugăr retras din lume. Presupunus călugăr căruia domnul îi dictează nu poate fi decât o slugă a lui, nu reprezentantul unei puteri egale cu a domniei.

În orice caz, atît din ipoteza unor interpolații mai tîrzii în textul *Învățăturilor*, cît și din aceea a unei colaborări directe între Neagoe Basarab și un călugăr, se vede bine că apărătorii paternității acestui voievod asupra scrierii sînt siliți să facă unele concesii, recunoscînd că, măcar în parte — chiar în mare parte, căci textele religioase covîrșesc pe cele laice —, Neagoe nu este autorul ei ¹.

Socotim că rezolvarea problemei contrazicerii fundamentale pe care o prezintă *Învățăturile* în spiritul lor general (și nu numai în anumite capitole) stă în calitatea de călugăr a autorului întregii cărți. Acest călugăr care a adoptat numele lui Neagoe Basarab, mulți ani după moartea domnului, cînd acesta a fost canonizat, dacă nu de biserică, cel puțin de opinia publică, nu putea gîndi întotdeauna ca domn și nu putea părăsi cu mintea chilia lui de mănăstire. Contrazicerea semnalată mai sus, exista nu între mai mulți autori concomitenți sau succesivi ai *Învățăturilor*, ci în formația ideologică a scriitorului unic. Autorul a trăit în mediul monastic, probabil la mănăstirea Argeș, în

¹ În forma definitivă a studiului despre *Învățăturile* atribuite lui Neagoe Basarab, D. Zamfirescu, ținînd seama de obiecțiile ce i s-au adus, a renunțat la ipoteza colaborării, alături de domn, a unui călugăr. În acest caz este însă clar că rămîn complet neexplicate contrazicerile din această carte între doctrina domniei autoritare și aceea a ascetismului, adică a retragerii din lume, din lumea pe care o cîrmuiesc domnii. Este vorba de un gol de argumentație în susținerea autenticității *Învățăturilor*.